

STATYSTYKA SPOŁECZNA – DOKĄD ZMIERZAMY?

Z początkiem transformacji ustrojowej i gospodarczej w Polsce zbiegły się inicjatywy społeczności międzynarodowej dotyczące nowego podejścia do koncepcji rozwoju społeczno-gospodarczego. Główną jego cechą było nadanie większej niż dotychczas roli rozwojowi społecznemu i promowanie rozwoju zrównoważonego. Ta nowa filozofia rozwoju społeczno-gospodarczego podkreśla, że podstawowym jego celem powinien być szeroko rozumiany rozwój społeczny. Zatem trwały i harmonijny rozwój społeczny i gospodarczy powinien stanowić priorytet polityki gospodarczej każdego kraju. Potrzebna jest wobec tego większa aktywność we wdrażaniu do praktyki tej koncepcji rozwoju społeczno-gospodarczego oraz monitorowaniu społecznych konsekwencji rozwoju gospodarczego.

Potrzeba monitorowania rozwoju społecznego

Potrzeba monitorowania rozwoju społecznego wynika nie tylko z nowego podejścia do rozwoju zrównoważonego, ale także (a nawet głównie) z powodu dość dużej dynamiki zmian społecznych i konieczności eliminowania dysproporcji w poziomie rozwoju społecznego różnych grup ludności i społeczności przestrzennych. To zadanie wyrównywania dysproporcji w rozwoju społecznym i eliminowania wykluczeń społecznych jest szczególnie ważnym priorytetem europejskiej polityki społecznej, ale jest także istotnym zadaniem dla poszczególnych krajów. Dobrym przykładem jest Polska jako kraj, w którym miały miejsce bardzo głębokie przemiany społeczne. Na początku transformacji gospodarki polskiej odnotowano drastyczne pogorszenie się sytuacji na rynku pracy, z dużym spadkiem liczby miejsc pracy i pojawieniem się masowego bezrobocia. W ślad za tym nastąpiło istotne pogorszenie warunków życia dużej części społeczeństwa. Spadek dochodów realnych ludności, poszerzające się ubóstwo, ograniczone zaspokojenie wielu potrzeb, pogłębiające się zróżnicowanie ekonomiczne rozmaitych grup społecznych ludności, silne przestrzenne zróżnicowanie warunków życia – już wtedy zwróciły uwagę na społeczne aspekty rozwoju gospodarczego. Dość szybko uznano, że istnieje potrzeba systematycznej i kompleksowej oceny społecznych konsekwencji transformacji, a zatem pilne zadanie wypracowania nowego sposobu monitorowania rozwoju społecznego.

Znalazło to odzwierciedlenie w działaniach na rzecz rozwoju statystyki społecznej. Doskonalenie tej dziedziny statystyki dotyczyło wszystkich jej dziedzin. Najważniejszym celem było dostarczanie informacji umożliwiających analizę różnych aspektów rozwoju społecznego. W początkowym okresie transformacji zadania dla statystyki w zakresie monitorowania rozwoju społecznego były szczególnie ważne, ale zarazem bardzo trudne. Trudne przede wszystkim dlatego, że w stosunkowo krótkim okresie należało stworzyć podstawy systemu informacji o rozwoju społecznym. Polska statystyka społeczna ma jednak dość dobre tradycje badawcze i w wielu dziedzinach od dawna wykorzystuje koncepcje i metodologię odpowiadającą standardom międzynarodowym. Ułatwiło to realizację tego zadania i pozwoliło skupić się na rozszerzeniu badań na nowe zjawiska i procesy, które wyzwoliła transformacja systemowa.

Pierwszoplanowym zadaniem było zbudowanie systemu badań rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem bezrobocia, które wcześniej nie występowało oficjalnie w naszym kraju, a więc nie było przedmiotem badań. Ważnym zadaniem była również rozbudowa statystyki usług społecznych (edukacja, turystyka, ochrona zdrowia itp.), ludności (ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań procesów demograficznych) oraz warunków bytu ludności (w tym oceny zasięgu i głębokości ubóstwa, zagospodarowania materialnego, stopnia zaspokojenia potrzeb oraz aspiracji ludności). Te zadania wymagały intensywnej pracy nad koncepcją, jak i metodologią poszczególnych badań oraz dużego wysiłku we wdrożeniu nowych badań. W tym zakresie niezbędna była ścisła współpraca ze środowiskiem akademickim i pracownikami nauki z różnych instytutów badawczych. Ta droga doskonalenia polskiej statystyki społecznej okazała się trafna i efektywna. Dzięki tej współpracy w stosunkowo krótkim czasie przygotowano koncepcje szeregu nowych badań realizowanych przez statystykę publiczną, zmodyfikowano część wcześniejszych badań tak, aby spełniały one wymogi statystyki międzynarodowej i oczekiwania polskich użytkowników.

Mimo, iż poziom rozwoju społecznego jest obecnie zasadniczo inny niż na początku transformacji, to jednak wciąż mamy do czynienia z dużą dynamiką zmian i pojawianiem się nowych zjawisk i procesów, w tym także nowych problemów społecznych. To w dalszym ciągu wyzwała zainteresowanie monitorowaniem rozwoju społecznego. W obecnych warunkach jego obserwowanie to zadanie dla wielu instytucji zainteresowanych tą problematyką, w tym także odpowiednich agend rządowych, instytutów naukowych, uniwersytetów czy organizacji pozarządowych. Nie ulega jednak wątpliwości, że szczególna rola w tym względzie przypada statystyce publicznej. Wynika to zarówno z jej możliwości badawczych, zakresu prowadzonych badań, jak i zadań, które ma spełniać wobec społeczeństwa. Tak też rozumiana jest misja statystyki w Polsce i dlatego od początku zmian systemowych prowadzone są systematyczne prace w celu doskonalenia statystyki publicznej. Polegają one zarówno na wdrażaniu standardów międzynarodowych, jak i na takim rozwoju badań, który umożliwiałby lepsze zaspokojenie potrzeb użytkowników krajowych.

Aktualny zakres badań statystyki społecznej – cechy charakterystyczne

Z punktu widzenia monitorowania rozwoju społecznego, rozumianego zarówno jako diagnozowanie aktualnej kondycji społeczeństwa oraz ocena rozwoju różnych sfer życia społecznego, ale także umożliwiającego analizę uwarunkowań i konsekwencji dokonujących się zmian społecznych, system statystyki społecznej powinien zawierać kilka elementów. W statystyce międzynarodowej przyjęto, że w ramach statystyki społecznej niezbędne są następujące składowe (elementy):¹

- dane statystyczne charakteryzujące poszczególne dziedziny życia społecznego (nazywane statystyką bieżącą lub sektorową),
- wskaźniki społeczne opisujące w sposób parametryczny różne aspekty życia społecznego,
- badania pozwalające charakteryzować grupy ryzyka w społeczeństwie, podlegające wykluczeniu społecznemu,
- modele mikrosymulacyjne, które na podstawie odpowiednich danych statystycznych umożliwiają pogłębioną analizę zależności przyczynowo-skutkowych, ale także pozwalają wykonywać symulacje skutków konkretnych decyzji politycznych,
- rachunki społeczne, które mają na celu integrację wiedzy w określonej dziedzinie życia społecznego poprzez łączenie danych pochodzących z różnych źródeł i zgodnie z metodologią obowiązującą w rachunkach narodowych.

Ta koncepcja systemu statystyki społecznej jest użyteczna także w Polsce. Trwające od kilku lat prace nad doskonaleniem tej dziedziny statystyki w istocie zmierzają w tym kierunku, chociaż z różną intensywnością w zakresie poszczególnych jej elementów. Docelowym zadaniem jest bowiem zwiększenie możliwości analitycznych i wzbogacenie wiedzy o dokonujących się w naszym kraju zmianach społecznych. Odbывается to przy udziale różnych grup użytkowników danych, a przede wszystkim przedstawicieli wielu instytucji rządowych oraz władz samorządowych, a także pracowników nauki zainteresowanych społecznymi aspektami rozwoju gospodarczego. Ma to miejsce głównie poprzez ich udział w kształtowaniu rocznego Programu Badań Statystyki Publicznej. Przedstawiciele środowiska naukowego zdecydowanie częściej uczestniczą w pracach zespołów i komisji doradczych powoływanych do rozwiązania konkretnych problemów badawczych.

W dotychczasowym okresie najwięcej uwagi poświęcono doskonaleniu badań bieżących, czyli wypracowaniu odpowiedniego zakresu statystyki sektorowej. W wyniku tych prac obecny zakres badań statystyki społecznej pozwala na udzielenie odpowiedzi na pytania najważniejsze, związane z rozwojem społecznym. Gwarantują to badania prowadzone zarówno poprzez system sprawozdawczości kierowanej do odpowiednich instytucji, jak i w formie badań ankietowanych gospo-

¹ Statystyka społeczna, pod red. T.Panka, PWE, Warszawa 2007.

darstw domowych, a także administracyjne źródła danych. Zakres tych badań w Polsce jest dość obszerny i obejmuje następujące dziedziny:

- ludność i procesy demograficzne,
- rynek pracy,
- wynagrodzenia i świadczenia społeczne,
- warunki bytu ludności,
- edukacja,
- kultura,
- zdrowie i ochrona zdrowia,
- kultura fizyczna, sport i rekreacja.

W monitorowaniu rozwoju społecznego w Polsce szczególną rolę spełniają badania gospodarstw domowych. Obecnie badania te tworzą system, na który składają się trzy typy badań:

- stałe, realizowane z częstotliwością kwartalną lub roczną, które zapewniają informacje o najbardziej zasadniczych i dynamicznych elementach warunków życia i sytuacji społeczno-ekonomicznej gospodarstw domowych,
- cykliczne, realizowane raz na kilka lat, ale systematycznie powtarzane, aby uchwycić długookresowe tendencje zmian niektórych aspektów warunków życia,
- modułowe, podejmujące problemy ważne dla bieżącej polityki społecznej oraz wzbogacające wiedzę w zakresie uwarunkowań i konsekwencji wybranych aspektów życia społecznego.

Z punktu widzenia statystyki publicznej najważniejsze są badania stałe, które umożliwiają monitorowanie w długim okresie wszystkich najważniejszych zmian w rozwoju społecznym.

W Polsce realizowane są następujące badania stałe:

- *badanie budżetów gospodarstw domowych*, stanowiące podstawowe źródło informacji o przychodach, rozchodach, spożyciu, wyposażeniu w dobra trwałego użytkowania oraz innych aspektach warunków bytu określonych grup gospodarstw domowych, realizowane w sposób ciągły;
- *europejskie badanie dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC)*, którego celem jest coroczne monitorowanie zmian najważniejszych aspektów warunków życia ludności według wspólnej dla wszystkich krajów Unii Europejskiej (UE) metodologii gwarantującej międzynarodową porównywalność wyników; obejmuje ono podstawowe informacje demograficzne o respondentach, o ich uczestnictwie w edukacji, a także zawiera dane do oceny stanu zdrowia, dotyczące deprivacji, z zakresu warunków mieszkaniowych, aktywności ekonomicznej badanych oraz informacje dotyczące poziomu i źródeł dochodów; szeroki zakres badania umożliwia ocenę poziomu życia z uwzględnieniem tak istotnych problemów społecznych jak ubóstwo, wykluczenie społeczne czy bezrobocie.
- *badanie aktywności ekonomicznej ludności (BAEL)*, dostarczające z kwartalną częstotliwością informacji o aktywności zawodowej ludności, rozmiarach

i strukturze ludności pracującej oraz bezrobotnej według standardów międzynarodowych;

- *badanie kondycji gospodarstw domowych (postaw konsumentów)*, dostarczające z miesięczną częstotliwością subiektywnych opinii konsumentów na temat wpływu ogólnej sytuacji gospodarczej w kraju na zachowania gospodarstw domowych w zakresie konsumpcji i oszczędności.

Jeżeli chodzi o badania cykliczne, które są prowadzone na oddzielnych, specjalnie wylosowanych próbach gospodarstw domowych (są powtarzane co kilka lat), to obejmują one następujące problemy:

- *badanie stanu zdrowia ludności*, które dostarcza informacji dotyczących stanu zdrowia poszczególnych członków gospodarstwa domowego (dorosłych, dzieci, w tym niepełnosprawnych) oraz czynników determinujących stan zdrowia ludności,
- *badanie aspiracji i ścieżek edukacyjnych ludności*, które umożliwia ocenę zmian aspiracji edukacyjnych ludności oraz dostępności różnego typu i poziomu szkół dla poszczególnych grup ludności,
- *badanie budżetu czasu ludności*, pozwalające na określenie czasu trwania różnego rodzaju czynności oraz czynników wpływających na jego zróżnicowanie,
- *badanie ochrony zdrowia w gospodarstwach domowych*, które co kilka lat dostarcza informacji o korzystaniu z usług opieki zdrowotnej, wysokości wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe na ochronę zdrowia oraz ocenie przez gospodarstwa domowe publicznej opieki zdrowotnej; w najnowszym badaniu zebrano także informacje o dodatkowych, dobrowolnych ubezpieczeniach zdrowotnych, opiece nad członkami gospodarstw domowych, którym przysługują świadczenia opiekuńcze oraz niesamodzielności członków gospodarstw domowych wymagających pomocy osób drugich.

Ze względu na dużą elastyczność organizacyjną oraz merytoryczną, bardzo użyteczne w naszej rzeczywistości są także badania modułowe. Są to monotematyczne badania realizowane wyłącznie poprzez gospodarstwa domowe, na próbkach badań stałych. Ich zaletą jest możliwość dość szybkiego wzbogacenia wiedzy o zjawiskach szczególnie ważnych i wymagających pilnego rozpoznania. Są więc prowadzone dla zaspokojenia konkretnego zapotrzebowania na dodatkowe informacje. Wśród tematów badań modułowych wykonywanych przez GUS można wymienić: edukacja, ochrona zdrowia, kultura, turystyka, wypoczynek i sport, sytuacja wydziałonych grup ludności (np. ludzi starszych, niepełnosprawnych, kobiet, młodych małżeństw, absolwentów itp.), zachowania ludności na rynku pracy. Od początku lat dziewięćdziesiątych zrealizowano kilkadziesiąt badań modułowych jako dodatkowe przy badaniach budżetów gospodarstw domowych oraz aktywności ekonomicznej ludności. Od 2005 r. są one także prowadzone jako towarzyszące badaniu EU-SILC. Ta koncepcja badań społecznych od wielu lat praktykowana w statystyce polskiej została zastosowana także w badaniach rekomendowanych przez Eurostat, najczęściej przy okazji BAEL oraz EU-SILC.

Pożądanie kierunki rozwoju statystyki społecznej

Mając na uwadze oczekiwania wobec statystyki społecznej, na forum międzynarodowym co kilka lat podejmowane są próby oceny postępu tej dziedziny statystyki jako narzędzia monitorowania rozwoju społecznego. Generalnie podkreśla się systematyczne doskonalenie statystyki społecznej, jednakże zwraca się także uwagę na istniejące wciąż luki i słabości. Dotyczą one w szczególności:²

- niedostatecznego powiązania koncepcji badań społecznych z potrzebami użytkowników, w szczególności decydentów polityki społecznej,
- konieczności rozwoju standardów pomiaru podstawowych kwestii społecznych (np. ubóstwo, przestrzeganie praw człowieka, marginalizacja społeczna itp.),
- dostosowania istniejących wskaźników rozwoju społecznego na poziomie kraju do potrzeb analizy regionalnego zróżnicowania społecznego,
- niedostatecznej jeszcze jakości danych powszechnie używanych do analizy rozwoju społecznego, co wynika z niedostatków w metodach zbierania danych oraz słabej integracji różnych źródeł informacji,
- braku dostatecznie szczegółowych informacji w ujęciu przekrojowym, z uwzględnieniem zwłaszcza takich cech jak płeć, grupy etniczne, narodowość, grupy zagrożone degradacją społeczną itp.

W dużym stopniu diagnoza ta odnosi się także do statystyki polskiej. Wynikają z niej konkretne zadania w zakresie dalszego rozwoju statystyki społecznej. Jeśli jako punkt odniesienia przyjąć omówiony wcześniej system oraz ocenę dotychczasowego jej stanu, to kierunki doskonalenia statystyki społecznej powinny obejmować:

- rozwój statystyki sektorowej (dziedzinowej) wzbogacający zakres monitorowania postępu społecznego,
- wypracowanie koncepcji badań grup ryzyka i specjalnej troski,
- budowę systemu i bazy wskaźników statystycznych do monitorowania rozwoju społecznego,
- poszerzenie zakresu badań i analiz w ujęciu regionalnym,
- integrację wiedzy o rozwoju społecznym,
- rozszerzenie kompleksowych analiz rozwoju społecznego,
- doskonalenie metodologii i jakości danych statystycznych.

Poszerzenie zakresu badań statystyki społecznej

Pierwszym kierunkiem doskonalenia statystyki społecznej powinien być **rozwój statystyki sektorowej** tak, aby wzbogacić zakres monitorowania rozwoju społecznego. Byłaby to odpowiedź na potrzeby użytkowników, którzy zgłaszają nowe oczekiwania dotyczące zakresu badań społecznych. Mając bowiem na uwadze dość dynamiczne zmiany sytuacji społecznej różnych społeczności, nowe uwarunkowa-

² J. Witkowski: Nowe perspektywy dla statystyki społecznej, "Wiadomości Statystyczne", 2001, nr 1.

nia rozwoju społecznego oraz potrzebę pogłębionych analiz i diagnoz istoty dokonujących się zmian – systematyczne doskonalenie zakresu tematycznego badań społecznych staje się koniecznością. W części dotyczy to konieczności rozszerzenia zakresu dotychczasowych badań, ale w pewnym stopniu oznacza to potrzebę podjęcia nowych tematów badawczych.

Dobłą ilustracją oczekiwań w zakresie podejmowania nowych tematów jest międzynarodowa dyskusja dotycząca monitorowania realizacji praw człowieka, przeciwdziałania dyskryminacji i poszerzania dialogu społecznego.³ Jest to bardzo obszerny i trudny zakres badawczy. W pierwszej kolejności wymaga on szeregu prac koncepcyjnych i metodologicznych, wdrożenia nowych badań, szerszego wykorzystania administracyjnych źródeł danych, lepszej harmonizacji i standaryzacji statystyki międzynarodowej, wypracowania systemu wskaźników statystycznych oraz poszerzenia zakresu analiz diagnostycznych.

Równie duże oczekiwania wobec statystyki społecznej wiążą się z poszerzeniem dotychczasowych badań. W przeważającej części wynikają one z potrzeb krajowych, ale nie bez znaczenia są także oczekiwania społeczności międzynarodowej. Dobrym tego przykładem są migracje ludności, szczególnie międzynarodowe. Z jednej strony jest to priorytetowe zadanie Europejskiego Systemu Statystyki, z drugiej – doskonalenie statystyki migracji jest pilnie oczekiwane przez decydentów i badaczy w Polsce. Prowadzone prace powinny doprowadzić do zbudowania systemu statystyki migracji z uwzględnieniem wszystkich form mobilności przestrzennej. Te informacje o emigrantach i imigrantach przyczynią się do poprawy szacunków liczby ludności w ujęciu przestrzennym, gdyż skala i wzorce migracji mają istotny wpływ na liczbę i strukturę ludności rezydującej w Polsce. Doskonalenie statystyki migracyjnej jest nie tylko ważnym priorytetem statystyki ludności, ale zarazem bardzo trudnym zadaniem. Jest ono wymagające nie tylko dla naszej statystyki. Jednakże luka między potrzebami a możliwościami badawczymi i dostępnością danych o migracjach jest w Polsce szczególnie duża.

Z demograficznego punktu widzenia równie ważne jest lepsze rozpoznanie liczby i struktury rodzin oraz gospodarstw domowych wobec nowych tendencji kulturowych w zakresie tworzenia związków partnerskich i gospodarstw domowych. Jest to problem nie tylko polskiej, ale jeszcze w większym stopniu międzynarodowej statystyki ludności. Zaowocował on wieloma dyskusjami i pracami koncepcyjno-metodologicznymi mającymi wspomóc statystykę społeczną w lepszym rozpoznaniu tych procesów i wzbogaceniu wiedzy o rodzinach i gospodarstwach domowych.⁴ Z tego punktu widzenia niezwykle ważne jest poznanie czynników determinujących zachowania rodzin i funkcjonowanie gospodarstw domowych.

W warunkach spowolnionego rozwoju demograficznego Polski, spowodowanego głównie bardzo niskim poziomem dzietności, szczególnego znaczenia nabierają badania ludnościowe umożliwiające poznanie czynników determinujących postawy

³ Jak wyżej.

⁴ Dobrym przykładem takiej dyskusji była konferencja zorganizowana przez CEIES nt. *New Family Relationships and Living Arrangements – Demands for Change in Social Statistics*, GUS, 24–25 stycznia 2008 r.

prokreacyjne ludności jako narzędzia (przesłanki) odpowiedniej polityki rodzinnej i ludnościowej. Zaspokojenie tych potrzeb statystycznych wymaga wykreowania oraz rozwinięcia badań nad społeczno-ekonomicznymi aspektami rodzin. Te badania mają także ogromne znaczenie dla poprawności założeń przyjmowanych do prognozy demograficznej, której rezultaty stanowią punkt wyjścia do definiowania wszelkich celów rozwoju społecznego.

Warto podkreślić, że nie chodzi jedynie o prognozę ludności według płci i wieku, ale także prognozę gospodarstw domowych i prognozę rodzin. W tym zakresie przewiduje się harmonizację metodologii prognozowania demograficznego w krajach UE. Dla polskiej statystyki ludności są to zadania standardowe, realizowane od dawna. Jedyną kwestią wymagającą aktywnej współpracy ze statystykami międzynarodowymi, to zakres zmian metodologicznych przy budowie prognoz.

Należy jeszcze dodać, że priorytetowym zadaniem dla statystyki ludności jest obecnie przygotowanie i przeprowadzenie powszechnego spisu ludności i mieszkań, a następnie opracowanie wyników, aktualizacja baz danych demograficznych oraz wszechstronne analizy demograficzne z wykorzystaniem danych spisowych.

Wysoką rangę w zakresie monitoringu rozwoju społecznego mają badania, które dostarczają informacji o **warunkach życia ludności i zróżnicowaniu społecznym**. W pewnym stopniu wynika to z potrzeby modernizacji i rozwoju tych badań. Priorytetowym zadaniem jest bowiem szersze wykorzystanie dla celów analitycznych wyników nowego w istocie badania dochodów i warunków życia, które w skrócie nazywamy EU-SILC (Community Statistics on Income and Living Conditions). Zgodnie z przyjętą koncepcją jest to podstawowe badanie obowiązujące w krajach UE, na podstawie którego jest możliwa ocena aktualnych warunków życia ludności oraz ich zmian w poszczególnych krajach. Pozwala ono na międzynarodową analizę porównawczą. To badanie umożliwia także ocenę zróżnicowania społecznego i ekonomicznego ludności, w tym charakterystykę wykluczeń społecznych, postrzeganych w wielu wymiarach. Jest to koncepcja badania zróżnicowania społecznego ludności poprzez uwzględnienie nie tylko aspektu monetarnego (dotychczasowa analiza ubóstwa), ale także innych wymiarów warunków życia. Są one bowiem determinowane nie tylko poprzez niskie dochody czy wydatki, ale także poprzez możliwości dostępu do nauki, ochrony zdrowia, turystyki, kultury itp. Jest to koncepcja wieloaspektowego badania i analizy wykluczeń społecznych.

Badanie to zostało zaprojektowane głównie z myślą o zaspokojeniu potrzeb instytucji międzynarodowych. Bez wątplenia badanie to jest wartościowym źródłem danych także dla użytkowników krajowych, chociaż nie zaspakają wszystkich potrzeb decydentów. Z tego względu istnieje potrzeba wypracowania koncepcji badania gospodarstw domowych, które umożliwiłoby lepsze rozpoznanie problemów integracji społecznej. Prace w tym zakresie są już prowadzone, ale powinny być zintensyfikowane i powiązane z potrzebą przebudowy badania budżetów gospodarstw domowych oraz z nowo projektowanym europejskim badaniem gospodarstw domowych, które ma bardziej elastycznie zaspokajać potrzeby decydentów unijnych oraz krajowych.

Wysoki priorytet w badaniach statystyki społecznej ma także **statystyka rynku pracy**. Wynika to głównie z roli, jaką w ramach europejskiej polityki społecznej nadano kwestii kreowania nowych miejsc pracy i przeciwdziałania bezrobociu. Zadania zostały tu zdefiniowane w Europejskiej Strategii Zatrudnienia, która zakłada także szerokie wykorzystanie wyników badań statystyki publicznej do monitorowania efektów tej polityki. Zakres badań rynku pracy jest obszerny i obejmuje wiele aspektów i płaszczyzn. Z tego też względu istnieje duże zapotrzebowanie na informacje pochodzące z wielu badań i źródeł informacji o sytuacji i uwarunkowaniach rynku pracy. Zapotrzebowanie na te dane systematycznie się poszerza, dlatego doskonalenie statystyki pracy dotyczy szeregu badań i prac metodologicznych.

Najważniejsze zadanie sprowadza się do konieczności ujednoczenia danych o zatrudnieniu i bezrobociu z metodologią rachunków narodowych. Ta potrzeba wynika przede wszystkim z faktu, że istnieje wiele źródeł danych o poszczególnych składnikach rynku pracy, także o pracujących i zatrudnieniu oraz o bezrobociu. W niektórych krajach prace nad integracją różnych źródeł trwają i są prowadzone w ramach budowy systemu rachunków pracy. Główną przesłanką tego typu prac jest doprowadzenie do spójności metodycznej statystyki pracy a rachunkami narodowymi, oraz wypracowanie jednego, spójnego zbioru danych o rynku pracy. Prace w tym zakresie trwają od kilku lat i będą kontynuowane. Jest to zatem pilne zadanie dla polskiej statystyki rynku pracy.

Coraz większe zainteresowanie użytkowników wzbudzają również dane dotyczące kosztów pracy i najważniejszych jego składników. W celu lepszego zaspokojenia tych potrzeb trwają prace nad stworzeniem zintegrowanego systemu statystyki wynagrodzeń i kosztów pracy, na który będzie się składać:

- krótkoterminowa statystyka kwartalna,
- długoterminowa statystyka roczna,
- cykliczne badania kosztów pracy i struktury wynagrodzeń.

Większość tych badań jest już w Polsce prowadzona. Zatem modyfikacja niektórych z nich oraz próba integracji poszczególnych źródeł nie powinna nastęrczyć większych trudności. Jednakże ze względu na zmianę częstotliwości niektórych badań i szacunków, a także konieczność zapewnienia pełnej harmonizacji tych badań we wszystkich krajach UE, zadanie to jest nie tyle trudne, co wymagające dużego nakładu pracy i śledzenia proponowanych zmian metodologicznych.

Statystykę społeczną czekają także istotne zmiany w zakresie badania zdrowia publicznego. Trwają prace koncepcyjne nad zbudowaniem zintegrowanej (zharmonizowanej) **statystyki zdrowia publicznego**, co wynika z zadań zawartych we wspólnotowym programie działań. Jednym z trzech głównych elementów tego programu jest dostępność informacji na temat zdrowia, a głównym jego zadaniem jest utworzenie stałego systemu monitoringu zdrowia. Wiodącym składnikiem tego monitoringu będą ankietowe badania stanu zdrowia, czynników determinujących stan zdrowia oraz dostępności opieki zdrowotnej, realizowanych jako badania prowadzone na odrębnej próbie bądź jako badania modułowe. Wypracowanie takiej koncepcji badań zdrowia wymaga szeregu prac metodycznych, które są już realizowane. Statystyka zdrowia publicznego będzie także zmierzać do integracji infor-

macji uzyskiwanych z różnych źródeł, zwłaszcza administracyjnych, umożliwiających:

- ocenę integracji osób niepełnosprawnych,
- doskonalenie systemu rachunków zdrowia,
- analizę wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

W Polsce większość tych badań jest już prowadzona, niektóre z nich (stan zdrowia ludności) realizujemy cyklicznie. Dlatego główne zadania w tym zakresie będą zmierzać do lepszej koordynacji współpracy z instytucjami odpowiedzialnymi za niektóre badania.

Dalszego rozszerzenia wymagają także badania gospodarki społecznej, kapitału intelektualnego, usług społecznych oraz edukacji, zwłaszcza kształcenia ustawicznego.

Grupy ryzyka i wskaźniki statystyczne

Kolejny kierunek rozwoju statystyki społecznej wiąże się z wypracowaniem koncepcji **badania grup ryzyka i grup specjalnej troski**. Na ogół są to grupy ludności, które z trudem radzą sobie z zaspokojeniem najważniejszych potrzeb życiowych oraz normalnym i godnym funkcjonowaniem w społeczeństwie. W przeważającej części są to grupy, które należą do społeczności wykluczonych społecznie lub na granicy marginalizacji. Przeciwdziałanie takim sytuacjom i wspomaganie integracji społecznej to jedno z priorytetowych celów europejskiej polityki społecznej. Wiąże się z tym potrzeba monitorowania skuteczności podejmowanych działań w sferze polityki społecznej. Nakłada to na statystykę społeczną odpowiedzialne zadania.

Należy podkreślić, że wiele grup specjalnej troski jest przedmiotem badań, ale na ogół są to badania obejmujące szersze społeczności, z których można jedynie wyodrębnić te interesujące. Są to bardzo użyteczne informacje, ale nie zawsze wystarczają do pogłębionej analizy i oceny. W dotychczasowej praktyce statystyki publicznej podejmowane były już próby objęcia tych grup ludności odrębnym. Dotyczy to sytuacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, ekonomicznego położenia osób bezrobotnych, równości szans oraz pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym kobiet czy miejsca dzieci w rodzinie i społeczeństwie. Nadal jednak są grupy ludności, które nie były objęte badaniami w zadowalającym zakresie, żeby wymienić tylko osoby bezdomne, mniejszości narodowe, młodzież, osoby starsze czy osoby o niskim statusie materialnym.

Kwestia nierówności dochodowej i majątkowej jest przy tym jednym z ważniejszych wymiarów niedostatku i ubóstwa, a więc marginalizacji społecznej.⁵ Celowe jest zatem szersze badanie tych grup, a biorąc pod uwagę trudności badawcze wynikające z ich specyfiki niezbędne byłoby wypracowanie systemu cyklicznych badań i analiz tych grup ludności. Być może dobrym dla nich byłoby upowszechnie-

⁵ Te wymiary ubóstwa i wykluczeń społecznych zostały szerzej zbadane w ramach projektu: Polska Bieda III. Ubóstwo i wykluczenie społeczne oraz metody ich zwalczania. Por. Raporty z badań, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2007.

nie badań modułowych, które zapewniają większą elastyczność metodologiczną, tematyczną i organizacyjną badań społecznych.

Możliwości diagnozy oraz monitorowania rozwoju społecznego wiążą się ściśle z odpowiednim zakresem wskaźników statystycznych opisujących zarówno poszczególne zjawiska i procesy, jak i pozwalające w sposób bardziej syntetyczny ocenić prawidłowości rozwoju społecznego. W istocie chodzi więc o wypracowanie odpowiedniego **systemu wskaźników statystycznych** dostosowanych do aktualnych potrzeb polityki społecznej. Polska statystyka społeczna dysponuje wieloma takimi wskaźnikami. W przeszłości prowadzono także prace nad stworzeniem systemu takich wskaźników. Obecnie trwają prace nad wypracowaniem odpowiednich wskaźników zalecanych przez statystykę międzynarodową.⁶

Budowa systemu wskaźników statystycznych w zakresie rozwoju społecznego to także ważne zadanie statystyki międzynarodowej. W tym zakresie występują generalnie dwie koncepcje.

Pierwsza polega na dążeniu do opracowania jednego syntetycznego wskaźnika rozwoju społecznego. To podejście jest lansowane głównie przez UNDP w raportach dotyczących rozwoju społecznego, w których publikowany jest wskaźnik rozwoju społecznego (Human Development Index) dla poszczególnych krajów. Jest to syntetyczna miara obliczana z wykorzystaniem czterech cząstkowych wskaźników: przeciętne dalsze trwanie życia, ogólny wskaźnik skolaryzacji brutto na wszystkich poziomach nauczania, wskaźnik umiejętności czytania i pisania, produkt krajowy brutto (PKB) przypadający na jednego mieszkańca liczony według parytetu siły nabywczej. To podejście jest w pewnym sensie kontynuacją wcześniejszych prac prowadzonych w kilku krajach, w tym w Polsce w Instytucie Gospodarstwa Społecznego.

Z kolei **druga** koncepcja – zyskująca coraz większą popularność – polega na zbudowaniu systemu cząstkowych wskaźników rozwoju społecznego opisujących poszczególne dziedziny życia społecznego. Intensywne prace w tym zakresie prowadzi przede wszystkim instytucje międzynarodowe, a zwłaszcza Eurostat oraz OECD, a także Bank Światowy i UNDP. Są one wspomagane przez zespoły ekspertów, które przygotowują kolejne propozycje zbioru wskaźników rozwoju społecznego. Jeżeli chodzi o doskonalenie tego aspektu statystyki społecznej w Polsce, to prace powinny zmierzać w kierunku:

- rozszerzenia zakresu dotychczasowych wskaźników standardowych stosowanych w różnych badaniach społecznych, a więc w odniesieniu do zjawisk demograficznych, rynku pracy, zdrowia i ochrony zdrowia, ubóstwa, zróżnicowania dochodów, kultury czy turystyki,
- włączenia się do współpracy międzynarodowej (UNDP, Eurostat, OECD, ONZ) w wyniku podejmowanych inicjatyw w zakresie tworzenia systemu wskaźników strukturalnych, czy bardziej syntetycznych wskaźników służą-

⁶ A. Szukielojć-Bieńkuńska: Miary ubóstwa i wykluczenia społecznego w praktyce i propozycjach Eurostatu, W: Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Badania, Metody, Wyniki, pod red. S. Golinowskiej, E. Tarnowskiej, I. Topińskiej, IPiSS, Warszawa 2005.

cych do pomiaru poziomu rozwoju społecznego, postępu społecznego czy rozwoju zrównoważonego,

- zbudowania systemu wskaźników społecznych do monitorowania rozwoju społecznego na poziomie kraju, regionów i społeczności lokalnych, tak aby powstały większe możliwości analizy i oceny rozwoju społecznego na różnym poziomie organizacji społeczeństwa.

Prowadzone prace nad budową wskaźników statystycznych pokazują kierunki działań, ale nie zamykają pola do doskonalenia tej dziedziny statystyki społecznej. Zgodnie z nową strategią europejskiej polityki społecznej, monitorowanie rozwoju społecznego ma się głównie odbywać właśnie poprzez szersze wykorzystanie wskaźników rozwoju społecznego. Jest to zatem ważne zadanie także dla polskiej statystyki społecznej.

Badania i analizy regionalne

Z zadaniem wynikającym z potrzeby budowy systemu wskaźników statystycznych wiąże się kolejny pożądaný kierunek rozwoju statystyki społecznej, a mianowicie **poszerzenie zakresu badań i analiz regionalnych**. Rozwój społeczny ma bowiem wymiar przestrzenny i jego istota ujawnia się na poziomie regionu i społeczności lokalnych. Z tego względu monitorowanie rozwoju społecznego na poziomie narodowym – tak w Polsce, jak i w wielu krajach – jest niewystarczające, gdyż rzeczywiste możliwości oddziaływania na te zjawiska pojawiają się właśnie na poziomie lokalnym lub regionalnym. To oznacza z kolei dużo większe zapotrzebowanie na dane statystyczne w ujęciu przestrzennym. Potrzeby związane z wykorzystaniem funduszy strukturalny jeszcze bardziej podkreślają znaczenie tego kierunku doskonalenia statystyki społecznej.

Środowiska lokalne coraz mocniej aktywizują się w rozwiązywaniu własnych problemów społecznych, zgłaszając dodatkowe zapotrzebowanie na dane statystyczne na poziomie lokalnym. Specyfika badań społecznych (najczęściej są to badania reprezentacyjne) powoduje, że dane te nie są dostępne wprost z wyników badań na każdym poziomie podziału terytorialnego kraju. Potrzebne są zatem dodatkowe estymacje z wykorzystaniem innych źródeł informacji, zwłaszcza danych ze źródeł administracyjnych. W istocie prowadzi to do konieczności intensyfikacji prac teoretycznych, a także szerszego wykorzystania w praktyce koncepcji statystyki małych obszarów. Wiele prac w tym zakresie zostało już podjętych, ale wciąż jest to ważne zadanie polskiej statystyki społecznej. Jej doskonalenie z punktu widzenia ujęć przestrzennych powinno być realizowane:

- w pewnej części w ramach rocznych programów badań ogólnokrajowych poprzez wykorzystanie nowych (administracyjnych) źródeł danych oraz powiększenie wielkości prób w badaniach reprezentacyjnych tak, aby zapewnić możliwości uogólniania wyników przynajmniej na poziomie województw, a w niektórych przypadkach na poziomie NUTS 3,
- poprzez większą aktywność urzędów statystycznych w poszczególnych województwach w pozaprogramowych badaniach dotyczących specyficznych

aspektów rozwoju społecznego własnego regionu (w ścisłej współpracy lub na zamówienie władz regionalnych),

- w drodze tworzenia regionalnych baz wskaźników statystycznych opisujących zjawiska społeczne.

Rozwój regionalnej statystyki społecznej wymaga zatem szerszej współpracy statystyków z użytkownikami danych na poziomie regionalnym i lokalnym w celu rozpoznania ich potrzeb oraz inicjowania niezbędnych badań.

Integracja wiedzy i analiz o rozwoju społecznym

Złożoność zjawisk społecznych powoduje, że na ogół wyniki jednego badania nie dają pełnych możliwości kompletnej diagnozy, zarówno przebiegu zjawiska, jak i opisu jego uwarunkowań oraz konsekwencji. Z tego względu ważnym kierunkiem doskonalenia statystyki społecznej jest **integracja wiedzy o rozwoju społecznym**. Takie próby były już podjęte. Wykonywano je w dwojaki sposób:

- poprzez wdrażanie wieloaspektowych badań warunków życia ludności. Takie badanie wzorowane częściowo na badaniach francuskich oraz europejskim badaniu panelowym gospodarstw domowych, wdrożono po raz pierwszy w Polsce w 1997 r. Na dużej próbie było ono powtarzane co kilka lat, zaś na zmniejszonej próbie było realizowane co roku (w okresach między dużymi badaniami). Obecnie zostało ono zastąpione europejskimi badaniami dochodów i warunków życia zgodnie z rekomendacjami Eurostatu (EU-SILC),
- poprzez łączenie informacji z różnych badań w jednej publikacji. Publikacje były dwojakiego rodzaju: wyłącznie statystyczne i wówczas jest to zbiór wielu wskaźników charakteryzujących różne aspekty warunków życia (nazywamy je monitoringami), bądź analityczne, w których w sposób pogłębiony opisywane były wyniki wielu badań. Oba typy publikacji spotkały się z dużym zainteresowaniem użytkowników, gdyż były one pomocne w bardziej kompleksowym poznaniu rzeczywistości społecznej.

Obecnie możliwości rozszerzania badań wieloaspektowych są ograniczone z uwagi na przeciążenie respondentów. W tej sytuacji należy rozwijać takie sposoby integracji wiedzy o rozwoju społecznym, które są możliwe do szerszego zastosowania. Jednym z tych sposobów jest łączenie wyników różnych badań, najlepiej w zintegrowanej bazie danych. Jest to podstawowy kierunek doskonalenia analiz zjawisk społecznych. W dyskusjach międzynarodowych problem integracji wiedzy społecznej na podstawie badań statystycznych jest traktowany jako jeden z ważniejszych. W tym zakresie coraz częściej proponuje się wykorzystanie koncepcji rachunków satelitarnych, opracowywanych dla poszczególnych dziedzin życia społecznych (zdrowie, praca, edukacja, turystyka, kultura, gospodarka społeczna itp.).

Z integracją wiedzy o rozwoju społecznym wiąże się ściśle potrzeba rozwoju (rozszerzenia) **zakresu kompleksowych analiz społecznych**. Oczekiwania użytkowników, tak krajowych, jak i międzynarodowych w zakresie dostępności opracowań analitycznych systematycznie się zwiększają. Wynika to przede wszystkim z coraz silniejszych zależności przyczynowo-skutkowych różnych zjawisk i procesów społecznych. Zatem wyjaśnienie obserwowanych prawidłowości rozwoju spo-

łecznego można osiągnąć tylko w drodze analizy rozmaitych zależności na podstawie wiedzy dotyczącej różnych obszarów życia społeczno-gospodarczego.

Dobrym przykładem jest analiza sytuacji na rynku pracy, która nie powinna ograniczać się jedynie do opisu podstawowych faktów (pracujący, bezrobotni, bierni zawodowo), ale sięgać do informacji ukazujących uwarunkowania i konsekwencje zmian na rynku pracy. Oznacza to w istocie, że analizy kompleksowe powinny integrować wyniki różnych dziedzin statystyki społecznej, a w pewnych sytuacjach także statystyki gospodarczej. Podobne analizy są niezbędne przy ocenie procesu starzenia się społeczeństwa polskiego, uwarunkowań wykluczeń społecznych oraz innych zjawisk społecznych.

Bardzo pomocne do przyczynowo-skutkowej diagnozy rozwoju społecznego mogą być modele ekonometryczne, które w analizach przygotowywanych w ramach statystyki społecznej powinny odgrywać zdecydowanie większą niż obecnie rolę. Z punktu widzenia polityki społecznej użytecznym narzędziem mogą być także modele mikrosymulacyjne, które umożliwiają ocenę konsekwencji konkretnych decyzji w ramach polityki społecznej. Jednakże najbardziej oczekiwane przez użytkowników danych statystycznych są kompleksowe analizy rozwoju społecznego kraju i poszczególnych regionów, które mogą przyjmować postać raportów o rozwoju społecznym. Cykliczne opracowywanie takich raportów powinno przyczyniać się nie tylko do pogłębionej wiedzy o rozwoju społecznym, ale także sprzyjać doskonaleniu statystyki społecznej poprzez identyfikację istniejących luk w badaniach statystycznych.

W monitorowaniu rozwoju społecznego ważną rolę spełniają porównania międzynarodowe. Szczególne miejsce w tym zakresie zajmuje współpraca z UNDP. Polska należy do grupy krajów, które jako pierwsze podjęły inicjatywę przygotowywania krajowych raportów rozwoju społecznego. Są one opracowywane z inicjatywy krajowego biura UNDP, ale przy udziale szerokiego grona ekspertów i głównie na podstawie wyników badań GUS. Raporty te spełniają niezwykle ważną rolę informacyjną, popularyzacyjną, ale także integrują przedstawicieli nauk społecznych w wypracowywaniu wspólnego stanowiska w sprawie najważniejszych kwestii społecznych. Każdy bowiem kolejny raport podejmuje inny, społecznie ważny problem społeczeństwa polskiego. W rezultacie w sposób pogłębiony zostały już przedstawione kwestie dotyczące rynku pracy, mieszkalnictwa, dostępu do edukacji, sytuacji osób starszych i inne.

Celem wszystkich raportów była analiza doświadczeń w transformowaniu systemu politycznego i gospodarczego Polski z uwzględnieniem konsekwencji dla rozwoju społecznego. Tę formę monitoringu rozwoju społecznego, z udziałem statystyki, należy kontynuować, gdyż wywiera ona istotny wpływ na zmianę poglądów i opinii dotyczących relacji rozwoju gospodarczego i społecznego. Potrzeba zwrócenia większej uwagi na konieczność bardziej zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego jest szczególnie ważna na obecnym etapie rozwoju naszego kraju.

W ramach porównań międzynarodowych podejmowane są także analizy rozwoju społecznego w wybranych krajach. W statystyce społecznej naszym głównym

partnerem jest Urząd Statystyczny Francji (INSEE), z którym przeprowadzono analizę porównawczą warunków życia ludności obu krajów. Obejmowała ona niektóre aspekty warunków życia ludności i została wydana we wspólnej publikacji statystyków INSEE i GUS. Współpraca ta jest nadal kontynuowana w zakresie badania spójności społecznej. Ten kierunek analiz porównawczych w szerokim ujęciu problemowym należy uznać za niezwykle wartościowy i inspirujący.

Metodologia i jakość statystyki społecznej

Ważnym tematem statystyki społecznej jest także **metodologia badań społecznych**. Jest to kierunek działania, który od wielu lat prowadzony jest z dużą intensywnością w krajach członkowskich UE i innych instytucjach międzynarodowych. Dobrze wypracowana i wspólna dla wszystkich krajów metodologia decyduje o porównywalności wyników badań zarówno w czasie jak i w ujęciu międzynarodowym. Coraz większego znaczenia nabiera bowiem analiza porównawcza, która będzie podstawą definiowania zadań dla polityki społecznej dla konkretnych krajów i obszarów. Jednakże nowe zjawiska i badania, a także potrzeba integracji statystyki społecznej wymuszają intensywne prace.

Dla użytkowników danych statystycznych coraz większego znaczenia nabiera także **jakość usług statystycznych**, określanych często jako jakość statystyki. Jest to szerokie rozumienie wielu aspektów działania statystyki publicznej, począwszy od dbałości o jakość danych z badań aż do współpracy statystyki z użytkownikami danych (udostępnianie danych). Prace w tym zakresie są prowadzone przez kilka instytucji międzynarodowych, w tym także przez statystykę polską. Jednakże szczególne oczekiwania dotyczą statystyki społecznej, gdyż obejmuje ona bardzo wrażliwe dziedziny życia społecznego, często decydujące o nastrojach społecznych. Wiele aspektów jakości polskiej statystyki jest na poziomie oczekiwań i zaleceń międzynarodowych, ale z pewnością wiele elementów wymaga doskonalenia.

W zakresie rozwoju społecznego, a zwłaszcza reakcji na pewne zjawiska społeczne ze strony decydentów, niezbędna jest szybka informacja, umożliwiająca diagnozę stanu faktycznego, rozpoznanie zmian i zagrożeń. Z tego względu statystyka społeczna powinna dość szybko reagować na potrzeby użytkowników i decydentów. W tym kierunku zmierza zresztą cała statystyka publiczna. Szybkość i terminowość udostępniania danych jest jednym z elementów jakości statystyki. Statystyka społeczna powinna być zatem elastyczna wobec potrzeb użytkowników, a tym samym powinna być zagwarantowana większa **elastyczność badań statystyki społecznej**. Zapewnienie tej elastyczności jest możliwe głównie poprzez rozwój badań modułowych. W tym właśnie kierunku zmierza europejska strategia rozwoju statystyki społecznej. Coraz więcej badań wdrażanych jest w formie badań modułowych. Dotyczy to w szczególności tych działań rzeczywistości społecznej, które nie ulegają szybkim zmianom. Wiele takich badań jest już wdrażanych w statystyce polskiej z rekomendacji Eurostatu.

Podsumowanie

Zmiany, jakie dokonują się w Polsce, zwłaszcza w zakresie warunków życia ludności i przemian społecznych, wymagają coraz bardziej wszechstronnej i aktualnej wiedzy empirycznej. Powinna ona zapewnić monitorowanie tych zmian oraz ułatwić podejmowanie decyzji sprzyjających przebudowie społeczeństwa polskiego. Te potrzeby informacyjne nakładają na badania społeczne coraz większe wymagania, przede wszystkim w zakresie coraz szerszego opisu statystycznego najważniejszych aspektów życia różnych grup ludności. Statystyka społeczna powinna zatem spełniać dwojaką rolę w procesie monitorowania rozwoju społecznego. Podstawowe zadanie to oczywiście zbieranie, przetwarzanie i upowszechnianie danych statystycznych, drugie zadanie – to wykonywanie analiz merytorycznych ułatwiających zrozumienie dokonujących się zmian. Mimo, iż to drugie zadanie jest wtórne, to jednak odgrywa coraz bardziej doniosłą rolę w prawidłowej interpretacji, a tym samym właściwym wykorzystaniu wyników badań. Tym bardziej, że statystyka społeczna powinna stanowić podstawowe narzędzie polityków w zakresie monitorowania rozwoju społecznego i podejmowania działań zmierzających do postępu społecznego.

Wdrożenie wymienionych kierunków doskonalenia statystyki społecznej wymaga spełnienia kilku warunków, które w znacznej części są związane z funkcjonowaniem statystyki publicznej. Do najważniejszych należy zaliczyć:

- systematyczne badanie potrzeb informacyjnych różnych użytkowników, w tym w szczególności potrzeb decydentów różnego szczebla,
- ścisłą współpracę ze środowiskiem naukowo-badawczym w celu rozwiązywania najważniejszych problemów metodologicznych i analitycznych,
- aktywny udział w pracach międzynarodowych instytucji, zespołów i grup roboczych zajmujących się rozwojem poszczególnych dziedzin statystyki społecznej,
- śledzenie dorobku międzynarodowego i krajowego oraz doskonalenie wiedzy metodologicznej statystyków społecznych,
- popularyzację statystyki poprzez aktywne upowszechnianie wyników badań oraz działalność edukacyjną w celu lepszego zrozumienia statystyki społecznej jako narzędzia diagnozy i monitorowania postępu społecznego.

Międzynarodowe dyskusje dotyczące doskonalenia statystyki społecznej mają swoje implikacje także dla statystyki polskiej. Jeśli dodatkowo weźmiemy pod uwagę zwiększające się potrzeby użytkowników krajowych, to nie ulega wątpliwości, że w najbliższych latach statystyka społeczna powinna rozwijać się dynamicznie. Głównie w kierunku doskonalenia metodologii badań, rozszerzenia zakresu analiz i publikacji oraz integracji różnych źródeł danych.